

Lunds universitet

Socialhögskolan

Socialt arbete med inriktning mot kulturmöten och integration, SOL613
Höstterminen 2006

"Jag skulle vara där en natt och så blev det 14 år"

- en kvalitativ studie om hur socialsekreterare förhåller
sig till sammanbrott i dygnsvården av unga

Författare: **Julius Eliasson**

Handledare: **Staffan Blomberg**

Layout till fram och baksidan är gjord av min vän Marcus Wennberg:

E-post: marcuswennberg@hotmail.com

Citatet på framsidan ”Jag skulle vara där en natt och så blev det 14 år” - är hämtat ifrån Rädda Barnens bok ”*Rakt från hjärtat – tankar och idéer från barn och ungdomar placerade i samhällets vård*”. I boken berättar ett femtiotal barn i åldrarna 7-20 år om hur det är att vara placerade. För mer info; www.rb.se

C-uppsatsen är upptryckt av Sköndalskopia, Kubbegatan 20, 128 67 SKÖNDAL

Tel: 08-604 47 81 E-post: skondalskopia@telia.com

Abstract

Swedish and international research indicate that many measures made by social services, concerning children and adolescents who are taken from their homes to an institution, are interrupted prematurely for different reasons. The word “breakdown” is used when a measure granted by the social service is broken before the projected time has passed. Research concerning how social service employees are influenced by measures being interrupted prematurely is very limited. The aim of this qualitative study is to examine how social service employees in Malmö are influenced by the premature interruption, “breakdown”, of measures concerning children and adolescents who are taken from their homes to an institution. The theoretic basis for the study is Symbolic interactionism, especially the theory of Stefan Morén concerning conditions for change.

The study is based on interviews with social employees, relevant material from research in this field and an examination of the theoretical basis. Analyses of the interviews indicate that the social employees are influenced and sometimes don't feel well when the measures are interrupted. Sometimes social employees consider that it is a personal failure. It is hard to form an opinion on the extent of this general influence on the social employees because of the size of the study but it indicates that the employees are influenced. The study shows that this is a problematic field for the humanitarian and caretaking activity which is the main object of the social service.

Breakdown, transfers, change conditions, children, adolescents, social service

Innehållsförteckning

Abstract	3
Förord	5
1. Inledning	6
Problemformulering	6
Syfte	7
Frågeställning	7
Perspektivval och avgränsningar	7
Begreppsdefinitioner	7
2. Tidigare forskning	9
Forskning om sammanbrott och omplaceringar	9
Konsekvensforskning för klienten av sammanbrott och omplaceringar	10
Konsekvensforskning om effekterna på socialarbetarna av sammanbrott och omplaceringar	11
3. Metod	12
Val av datainsamlingsmetod	12
Genomförande	12
Intervju som datainsamlingsmetod	13
Intervjupersonerna	14
Bearbetning och analys av insamlat material	14
Källkritik	15
Etiska överväganden	15
Resultatens tillförlitlighet	16
Fortsatt framställning	16
4. Teoretiska utgångspunkter	17
Symboliska interaktionismen	17
Stefan Moréns teori om förändringsvillkor	17
5. Resultat och analys	19
Val av yrke	19
<i>Analys kopplat till - Val av yrke</i>	19
Arbetsituation	20
<i>Analyskopplat till - Arbetsituationen</i>	22
Arbetsmetod	23
<i>Analys kopplat till - Arbetsmetod</i>	26
Placeringar och sammanbrott	28
<i>Analys kopplat till - Placeringar och sammanbrott</i>	30
6. Slutdiskussion	32
7. Källförteckning	35
Bilagor:	
Bilaga 1. Intervjumall	36

Förord

Jag vill först och främst tacka socialsekreterarna på stadsdelarna i Malmö som låtit mig genomföra intervjuerna. Jag är väldigt tacksam eftersom de tankar och upplevelser som kommit fram i intervjuerna ligger till grund för uppsatsen. Tack så mycket för att jag fick ta del av era tankar och upplevelser.

Vidare vill jag tacka min handledare Staffan Blomberg som hjälpt och stöttat mig under mitt uppsatsarbete med råd och tips.

Jag vill även rikta ett stort tack till Marcus Wennberg som hjälpt mig med layout av fram- och baksidan och som också fungerat som ett bollplank under uppsatsens gång.

Malmö, torsdagen 4 januari, 2007

Julius Eliasson

1. Inledning

Problemformulering

Socialstyrelsen för en årlig statistik över insatser för barn och ungdomar i samhället. I statistiken för år 2005 visade att knappt 20300 barn och unga var föremål för heldygnsinsatser någon gång det året. 7200 barn och ungdomar påbörjade heldygnsinsatser enligt SoL och/eller LVU. Av dem var cirka 4900 barn och ungdomar nytillkomna. Under år 2005 uppgick kommunernas kostnader för individ och familjeomsorg till drygt 27 miljarder kronor, vilket var en ökning med cirka en halv miljard i löpande priser jämfört med året innan. Av denna kostnad gick 41 procent (11,2 miljarder kronor) till barn och ungdomsvården (www.sos.se).

I Sverige är socialtjänstens mål att främja människornas ekonomiska och sociala trygghet. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet och varje kommun har ansvar för socialtjänsten inom sitt område. För att reglera kommunens skyldigheter finns socialtjänstlagen (SoL). I varje kommun finns en socialnämnd som bland annat ska främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden i kommunen. Socialnämnden ska svara för omsorg och service, ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa goda förhållanden för barn och ungdom och andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Insatserna skall vara av god kvalitet står det i socialtjänstlagen.

I Sverige har man dock de senaste åren uppmärksammat fenomenet att av socialtjänstens beviljade insatser, då barn och ungdomar omhändertas på institution, behandlingshem eller hos fosterfamiljer, avbryts i förtid. Fler och fler forskare, myndigheter och organisationer uppmärksammar det som kallas *sammanbrott* av en beviljad insats. Beroende på definition visar svensk och internationell forskning att 30-40 procent av alla socialtjänstens beviljade insatser avbryts genom sammanbrott. Många av sammanbrotten leder till att klienten omplaceras i andra insatser. Forskningen på området *omplaceringar* visar också att klienter som väljer att fullfölja en behandling ofta blir föremål för nya placeringar utanför hemmet. Forskaren Tore Andreassen (2003) går så långt i kritik att han menar att det finns skäl för att säga att insatserna till stor del präglas av perspektivlöst experimenterande och misslyckande, vilket är både vetenskapligt och etiskt ohållbart (ibid s 15). Enligt Vinnerjung (2001) finns ingen konsekvensforskning i Sverige som tar upp hur socialsekreterarna påverkas av sammanbrott och omplaceringar. Forskning på området visar att en stor del av socialsekreterarnas arbete inte mynnar ut i den vård och behandling av barn och ungdomar som var avsedd från början.

Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka hur socialsekreterare i Malmö påverkas då beviljade insatser för barn och ungdomar i vårdmiljöer utanför det egna hemmet avbryts i förtid på grund av så kallade sammanbrott.

Frågeställningar

- 1) Hur stor del av socialsekreterarnas arbetstid går till att bevilja insatser i vårdmiljöer utanför det egna hemmet?
- 2) Hur påverkas socialsekreterare av sammanbrott av beviljade insatser?
- 3) Vad anser socialsekreterare om forskningen om sammanbrott och omplaceringar?
- 4) Finns det något i arbetssituationen som skulle kunna göras på annat sätt för att sammanbrotten ska bli färre?

Perspektivval och avgränsningar

Jag intervjuade socialsekreterare i Malmö stadsdelar eftersom staden erbjuder ett tillräckligt stort underlag för uppsatsen. Malmö stad kan även ge mig en vidare syn på socialsekreterarnas arbetsmetoder på grund av antal stadsdelar och stadsdelarnas variation mm. I uppsatsen väljer jag att utgå från socialsekreterarnas perspektiv. Uppsatsen bygger på hur de individuellt uppfattar sin verklighet i yrkesrollen.

Uppsatsen inbegriper inte socialtjänstens öppenvårdsinsatser utan det man inom socialtjänsten kallar för heldygnsinsatser.

Begreppsdefinitioner

För att undvika begreppsförvirring vill jag förtydliga några begrepp som förekommer i uppsatsen. Begreppen jag vill förtydliga är: heldygnsinsatser, vårdmiljö och sammanbrott.

Heldygnsinsatser

Socialstyrelsen för en årlig statistik där man kan följa utvecklingen av de samhälliga insatserna för barn och ungdomar t.ex. genom placeringar, ekonomi mm. I statistiken finns kategorin heldygnsinsatser och det innefattar: vård med placering enligt *Socialtjänstlagen* (SoL), omedelbart omhändertagande enligt *Lagen med särskilda bestämmelser om unga* (LVU) och vård med placering enligt LVU. Till grund för Socialstyrelsens statistik ligger information från kommunerna som samlas in kvartalsvis eller per år (www.sos.se).

Vårdmiljö

I stället för att skriva ut de olika formerna av placeringar som uppsatsen innehåller: institutioner, HVB-hem och behandlingshem använder jag i stället det samlade uttrycket vårdmiljö. Detta gör jag för att inte i onödan komplicera för läsaren.

Sammanbrott

Sammanbrott är vad man i utländska studier kallar ett service outcome (service utfall) och det säger något om i vilken utsträckning socialtjänsten genomför de insatser man har ansvar för. Bo Vinnerljung alt el (2001) har delat upp sammanbrott i tre kategorier: tydliga sammanbrott, definitionsmässigt tveksamma sammanbrott och misstänkta sammanbrott. Tydliga sammanbrott är bland annat då fosterhem och institutioner avbryter vården i strid med vad socialtjänsten vill, då tonåringen rymmer eller vägrar stanna kvar i vårdmiljön eller när socialtjänsten avbryter placeringen på grund av missnöje med vårdmiljön. Definitionsmässigt tveksamma sammanbrott är då föräldrarna har samtyckt till frivillig vård, men ändrar sig och vill att vården upphör. Misstänkta sammanbrott är ett fåtal fall där vårdmiljön och socialtjänsten enligt akten är överrens om att vården ska upphöra. Här finns det skäl att tro att det rör sig om en omdefiniering av ett sammanbrott (ibid s 8-9).

2. Tidigare forskning

Forskning om sammanbrott och omplaceringar

Forskning inom dessa områden, sammanbrott och omplaceringar, sträcker sig över nästan fyra decennier. Brittiska forskare publicerade redan på 1960- och 1970-talen studier av fenomenet sammanbrott. Genom hela 1980-talet till senare delen av 1990-talet har det kommit fler amerikanska och brittiska studier på området (Vinnerljung et al 2001, s 30). Tore Andreassen (2003) hänvisar till internationell och svensk forskning som visar att av de ungdomar som placeras vid institution är det så mycket som 30-50 procent som lämnar institutionen före planerad tid (ibid s147).

År 1995 publicerade socialstyrelsen den första svenska studien (1995:9) som handlade om sammanbrott. Studien gjordes av Håkan Jönsson och bygger på aktmaterial utifrån tre kommuners fosterbarnsplaceringar. Undersökningen visade att:

23 % av placeringarna av barn under 5 år avbröts i förtid

37 % av placeringarna av barn mellan 5 och 11 år avbröts i förtid

54 % av placeringarna av tonåringar mellan 11 och 15 år avbröts i förtid.

52 % av placeringarna av tonåringar mellan 15 och 17 år avbröts i förtid (ibid s 27).

Bo Vinnerljung et al studie *Sammanbrott vid tonårsplaceringar* (2001) visar att beroende på definition mellan 30 och 37 procent av alla placeringar bröt samman inom fem år, de flesta redan första året.

Typ av vårdmiljö	Viktat urval	Tydligt sb	Sb i vid mening
”Vanligt Fosterhem”	323	41 %	51 %
Släkthem	144	17 %	25 %
”Nätverkshem”/ej släkt	103	38 %	43 %
F.d kontaktfamiljer	61	31 %	36 %
Jourhem	127	20 %	27 %
Offentliga HVB	208	26 %	32 %
Enbart Fören Enskilda HVB	48	52 %	52 %
Enbart Hassela-Kollektiv	24	33 %	37 %
Övriga enskilda HVB	122	35 %	39 %
§12-hem	142	18 %	18 %

I tabellen förkortas sammanbrott med sb

(ibid tabell s 10)

Konsekvensforskning för klienten av sammanbrott och omplaceringar

I forskningsöversikten *Institutionsbehandling av ungdomar – vad säger forskningen* (2003) tar Tore Andreassen upp en rad studier som på olika sätt visar på risker att avbryta en planerad behandlingsvistelse. Andreassen (2003) menar att sammanbrott kan för vissa medföra att behandlingsinsatsen avslutas och för andra leda till ny placering på annan institution eller andra insatser. Detta leder till instabilitet på grund av vistelsernas varierande längd på olika institutioner (ibid s152 ff). Andreassen pekar på att bristen på stabilitet kan ha betydelse för ungdomars utveckling och betydelse för de nya åtgärder som sätts igång, och hänvisar till bland annat till: Golds och Osgoods (1992) studie av 336 ungdomar på slutna institutioner. Studien visar att upprepade tidigare placeringar ökar risken för dålig anpassning. I en annan studie, Andreassen hänvisar till, av Biehal et al (1994) undersöktes 183 ungdomar som lämnade samhällsvård (institution/fosterhem). I studien fann man ett samband mellan antalet placeringar och dåligt skolresultat. I en liknande studie, som Andreassen tar upp, från Australien gjord av Cashmore och Paxman (1996) visade sig att de undersökta ungdomarna genomsnittligt hade 6.5 stycken placeringar. Studien visade att ungdomar som tillbringat åtminstone 75 procent av tiden på en enda institution klarade sig bättre än de som bytt institutioner. De som stannat mer än 75 procent av en långtidsvistelse bytte skolor mer sällan, var nöjdare och hade oftare fullföljt skola/utbildning. Studien visade att ju fler byte av institutioner ungdomarna varit med om, desto oftare flyttade de efteråt. Andreassen hänvisar också till en studie av McMillen och Tucker (1999) som undersökte statusen för äldre ungdomar vid utskrivning från institution. Slutsatserna från studien var bland annat att de som fullbordar en skolutbildning har bättre förutsättningar att få arbete efter utskrivning. Både antalet rymningar och antalet placeringar påverkar emellertid ungdomarnas möjligheter att fullfölja skolutbildningen mer än deras initiala beteendeproblem. Andra typer av studier visar på sambandet mellan bristande stabilitet och självständighet efter utskrivningen. Andreassen hänvisar till en studie gjorda av Maunders et al (1999) som visar att stabilitet i institutionsvården, tillgång till rådgivning, ett förstärkt stöd efter utskrivning (eftervård) och kontakt med familjer under institutionsvistelsen eller återupprättande av en sådan kontakt ökade möjligheterna att utvecklas självständigt (ibid s 148 -159).

Vinnerljung et al (2001) pekar även på svenska studier som visar på liknande samband t ex Gunvor Anderssons studie av spädbarn som i tidig ålder placerats på barnhem. Studien sträcker sig över en 20 års period. Den visar tydligt att instabilitet är genomgående under hela uppväxten för barn som placeras i dygnsvård. Utöver Socialstyrelsen undersökning 1995:9

gjord av Håkan Jönsson finns flera svenska studier om fosterhems vård som pekar på den instabila tillvaro som många placerade barn lever i (ibid s 28 ff).

Konsekvensforskning om effekterna på socialarbetarna av sammanbrott och omplaceringar

Vinnerljung et al (2001) redogör för den forskning som finns om hur socialsekreterare berörs av sammanbrott och hänvisar bland annat till: Fenyo alt el (1989) som i en rapport sammanfattar sammanbrottens effekter på fosterföräldrar och socialarbetare med orden: sammanbrott kan vara fullständigt demoraliserande. I en annan Vinnerljung alt el hänvisar till är en studie om barn som rymde från brittisk samhällsvård fann Jim Wade och hans kollegor (1998) att fosterföräldrar, institutionspersonal och socialsekreterare kände sig handfallna och maktlösa inför barn som var fast beslutna att avvika från vårdmiljön (ibid s 20). Generellt kan man säga att det finns mycket lite studier kring sammanbrottens effekter och ingen svensk studie (som jag funnit) om sammanbrottens effekter utifrån socialsekreterares perspektiv.

3. Metod

I detta avsnitt beskriver jag uppsatsens arbetsgång och de metodologiska utgångspunkterna.

Val av datainsamlingsmetod

Jag har valt att genomföra studien med hjälp av en kvalitativ datainsamlingsmetod. Den kvalitativa intervjun är en metod för att utröna, upptäcka och förstå egenskaper hos någonting (Starrin & Renck, s 55). Uppsatsens tolkningsmetod är hermeneutisk. Den hermeneutiska tolkningens intention är att vinna en gångbar och gemensam förståelse av en texts mening (kvale, 1997). Förståelsen av en text sker genom en process i vilken de enskilda delarnas mening bestäms av textens sammanhängande mening. Vid intervjuerna används en halvstrukturerad intervjuform där respondenterna får fördjupa sig i frågeställningar som jag funnit intressanta för studiens syfte och frågeställningar. De halvstrukturerade intervjuerna möjliggör insamlandet av rika och förutsättningslösa beskrivningar som senare blir föremål för tolkning i en analys. Metoden halvstrukturerade intervjuer valde jag för att respondenterna skulle få möjlighet att fritt berätta om sin erfarenhet på området jag ville belysa (ibid s 49 ff).

Genomförande

I förarbetet till uppsatsen tog jag hjälp av Internet för att söka efter tongivande namn inom forskning för barn- och ungdoms institutioner och sammanbrottsforskning. Jag valde en kvalitativ metod eftersom jag ansåg att den lämpar sig bäst, då jag söker efter erfarenhets- och upplevelsemässiga aspekter. De första kontakterna med socialkontoren ägde rum den 14 oktober då jag skickade en förfrågan via e-post till samtliga av Malmös tio stadsdelar. E-posten innehöll kortfattad information om uppsatsen (syfte, problemformulering) och en förfrågan om socialkontoret kunde bidra med respondenter för uppsatsen. E-posten sändes till cheferna för individ- och familjeomsorgen i respektive stadsdel. Intervjuerna bokades in allteftersom svaren på förfrågan kom. Efter två veckor hade alla stadsdelar hört av sig och jag hade bokat in intervjuer med fem socialsekreterare från tre stadsdelar. Intervjuerna genomfördes på respektive respondents arbetsplats under vecka 48-49. Sex stadsdelar svarade att man på grund av arbetssituation och underbemanning inte hade möjlighet att bidra med respondenter. Ytterligare en stadsdel hörde av sig men det resulterade inte i någon intervju. Intervjuerna varade i 60-80 min. Som underlag för intervjuerna utarbetades en intervjumall (se bilaga 1). Intervjumallen bestod av sex övergripande block som intervjuerna skulle bygga på. Till varje block utarbetade jag förslag på frågor som jag kunde använda i intervjuerna.

Intervjuerna spelades in med hjälp av bandspelare och transkriberades. Utskrifterna gjordes inte rakt igenom ordagrant utan under de premisser att materialet skulle bli läsbart med bevarat innehåll, betydelse och mening.

Intervjun som datainsamlingsmetod

Steinar Kvale (1997) menar att intervju som en datainsamlingsmetod betyder att man lyssnar på hur en människa upplever sin egen livsvärld uttryckt med hennes egna ord, då hon ger uttryck för åsikter och synpunkter (ibid s9). Forskningsintervjun är ett professionellt samtal som bygger på ett vardagssamtal. Kvale definierar detta som:

En intervju vars syfte är att erhålla beskrivningar av den intervjuades livsvärld i avsikt att tolka de beskrivna fenomenens mening (ibid s13).

Forskningsintervju som mänskligt samtal kan anta många olika former. Kvale menar att det finns lika många former av analys av en intervju som det finns sätt att läsa en text. Steinar Kvale (1997) benämner intervjuforskning som ett hantverk som kan, om den bedrivs väl, bli konst, d.v.s resultatet av intervjun bygger på intervjuarens förmåga att arbeta med metoden (ibid s19).

Kvale (1997) menar att intresset för intervjuforskning vuxit under senare tiden. Han ser detta inte bara som en del av den interna utvecklingen inom samhällsvetenskaplig metodologi - utan att det växande intresset har ett bredare historiskt och kulturellt ifrågasättande och konstruerande av den sociala verkligheten (ibid s48). Den kvalitativa forskningens förståelseform är förenad med en alternativ syn på social kunskap, mening, verklighet och sanning inom samhällsvetenskaplig forskning. Idag handlar det inte bara om att kvantifiera objektiva data utan också om att förklara meningsfulla relationer (ibid s17). Kvale menar att strängt formulerade kategoriserings- och kvantifieringsmetoder är olika sätt att ordna och forma den sociala världen och att legitimera administrativa beslut. Positivismen har skapat nya filosofiska arenaor som lägger vikten på samhällsforskningens subjektiva och sociala dimensioner (ibid s64). De kvalitativa intervjuerna är inte progressiva eller repressiva i sig utan värdet av den kunskap som tas fram beror av vilket sammanhang kunskapen ingår i och hur den används (ibid s71) I den kvalitativa intervjun bygger man upp en kunskap, där det rör sig om ett samspel, ett utbyte av synpunkter mellan två personer som samtalar om ett ämne av gemensamt intresse (ibid s21). Intervjuaren registrerar och tolkar vad som sägs och hur det sägs och detta gör att den kvalitativa forskningsintervjun sker på det faktiska *och* meningsplanet, d v s det blir som intervjuare nödvändigt att lyssna både till de direkt uttalade

beskrivningarna och vad som sägs mellan raderna (ibid s36). Kvale (1997) menar att den kvalitativa intervjun är en unikt känslig och kraftfull metod för att fånga erfarenheter och innebörder ur respondenternas verklighet (ibid s70). En fördel med kvalitativa intervjuer är öppenheten d v s man använder inte någon bestämd standardteknik och fasta regler utan undersökningen bygger på ostandardiserade kvalitativa intervjuer (ibid s82). Kvalitativa intervjuer följer inte metodregler som gäller oberoende av innehåll och sammanhang utan intervjumetoden vilar på en kvalificerad intervjuares omdöme och resultatet av en intervju beror på intervjuarens kunskap, känslighet och empati (ibid s101).

Intervjupersonerna

Uppsatsen bygger på intervjuer med fem socialsekreterare som jobbar inom individ och familjeomsorgen på socialkontor i Malmö. Slumpen avgjorde att av de intervjuade var tre kvinnor och två män. Respondent ett: 47 år och utbildad till förskollärare i grunden och senare kompletterade respondenten med en socionomutbildning. Respondenten har fått interna utbildningar inom socialtjänsten och arbetat inom socialtjänsten i cirka 20 år fast med olika arbetsuppgifter. Respondent två: 62 år och började utbilda sig till psykolog men fortsatte istället att studera sociologi. Efter en utlandsvistelse började respondenten arbeta inom socialtjänsten. Senare kompletterades med socionomutbildning. Respondenten har fått interna utbildningar och har arbetat med olika områden inom socialtjänsten. Respondent tre: 29 år och har socionomutbildning i grunden. Respondenten har läst fristående kurser, bland annat psykologi. Respondenten har jobbat inom IOF-omsorgen sedan cirka ett år tillbaka och har tidigare arbetat vid en annan socialbyrå fast då med ekonomiskt bistånd. Respondent fyra: 33 år och har socionomutbildning i grunden. Respondenten har jobbat cirka tio år inom socialtjänsten och inom IOF-omsorgen i stadsdelen i fyra år. Respondenten har arbetat i annan stadsdel i Malmö och i en förort till Stockholm fast då med andra arbetsuppgifter inom socialtjänsten. Respondent fem: 49 år och utbildade sig först till socialpedagog och har sedan kompletterat med socionomutbildning. Respondenten har arbetat med barn och ungdomsproblematik i cirka sex år. Innan dess har respondenten arbetat med andra uppgifter inom socialtjänsten och även med socialt arbete utomlands.

Bearbetning och analys av insamlat material

Vid de fem intervjuerna har jag använt bandspelare. Efter varje intervju har jag sedan skrivit ut dessa ordagrant i sin helhet, sedan sammanställt och analyserat dem. Utskrifterna av intervjuerna utgör det datamaterial som bildar grunden för bearbetning och analys. Den första

Sammanställningen av informationen ifrån intervjuerna skedde i 15 teman som jag inledningsvis uppfattade som relevanta. I det fortsatta arbetet med materialet omstrukturerades innehållet delvis och nya teman arbetades fram. De 15 reducerades till fyra övergripande områden. Anledningen till att det endast blev fyra kvar var dels för att de var just övergripande och dels att vissa teman låg *i* eller *nära* varandra.

I kapitel fem redogör jag för informationen som kommit fram ur intervjuerna. I kapitlet finns citat som är hämtade från intervjuerna. Citaten har redigerats något för att öka läsbarheten. Detta har kunnat göras utan att innehållet i det som sagts påverkas. Jag har valt att redovisa citaten ur intervjumaterialet utan att ange vem av respondenterna som står bakom citatet. Detta har jag gjort eftersom jag inte velat att man ska kunna veta vem som står bakom varje uttalande. Valet att inte ange källan till citaten är grundat på en önskan att öka integritetsskyddet för respondenterna och att så långt som möjligt lyfta bort resultatet från personen och istället se de olika uttalandena som olika åsikter man kan ha som socialsekreterare som arbetar inom IOF-omsorgen.

Resultat- och analysarbetet tar sin utgångspunkt från de utvecklade kategorierna och koncentreras kring några centrala aspekter. Detta möjliggör en fokusering av den avslutande analysen kring några kärnstrukturer i datamaterialet. De teman som jag redogör för i kapitel fem (resultat och analys) är inte samma som jag utgått ifrån vid intervjuerna (se bilaga 1). Detta för att intervjuerna gav mycket information som inte var relevant för uppsatsens framställning. Därför har jag omarbetat teman efter uppsatsens upplägg och syfte.

Källkritik

Det har inte funnits mycket litteratur gällande det jag velat undersöka, vilket pekar på att det är lite forskat kring detta område, det vill säga konsekvensforskning av sammanbrott. En del av det material som jag använt mig av i uppsatsen är tio år gammal vilket kan göra att områden har utvecklats och moderniserats. Jag anser ändå att mina källor kan ses som tillförlitliga.

Etiska överväganden

De etiska ställningstagandena i uppsatsen har handlat om att informera om samtycke och konfidentialitet. Respondenterna har informerats om arbetets övergripande syfte och har därmed kunnat ta ställning till sin medverkan. Intervjupersonerna har informerats om att deras uttalanden i redovisningen av intervjumaterialet inte kommer att kunna knytas till respektive person utan att materialet kommer så långt som möjligt kommer att anonymiseras. Jag har

bedömt riskerna för konsekvenser, till exempel att påverka någons arbete eller privatliv som relativt små. Detta bland annat för jag valt att anonymisera informationen från deltagarna så långt som möjligt och att inte redogöra för vem av respondenterna som citaten kommer ifrån.

Resultatens tillförlitlighet

Att bedöma intervju som metod och dess validitet kan ses som en form av hantverksskicklighet. (Kvale,1997). Validiteten blir beroende av den skicklighet som utvecklats under undersökningens gång. I skickligheten ligger att kontinuerligt kontrollera, ifrågasätta och teoretiskt tolka resultat. I skickligheten ligger även ett kritiskt förhållningssätt till sin analys, medvetenhet och eget perspektiv på det man vill undersöka för att begränsa snedvridningen i tolkningar (ibid s213).

Fortsatt framställning

I kapitel fyra förklarar jag de teoretiska utgångspunkterna jag använder mig av. I kapitel fem redovisar jag resultatet och analysen av intervjuerna. I kapitel sex för jag en slutdiskussion av studiens resultat. Sedan följer i kapitel sju källförteckning och sen bilagor.

4. Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt presenterar jag de teorier som uppsatsen grundar sig på Stefan Moréns teori om förändringsvillkor. Teorin härstammar utifrån den symboliska interaktionismen.

Den symboliska interaktionismen

I boken *Kvalitativ sociologi* (Huges & Månsson, 1998) menar författarna att den sociologiska riktning som brukar förknippas med den kvalitativa traditionen är den symboliska interaktionismen. Den symboliska interaktionismen ställer sig avvisande till den naturvetenskapliga modellen för studiet av samhälleligt beteende. Den ställer sig också negativ till och avvisar tanken att klart formulerade hypoteser bör ligga till grund för erfarenhetsmässig forskningsarbetet. Den symboliska interaktionismen tar i princip avstånd från föreställningen att den främsta garanten för vetenskapligt objektivitet är användandet av ”korrekta” metoder. Istället betonar den att samhället bör studeras med utgångspunkt från samhällsmedlemmars eget konkreta, påtagliga perspektiv. Interaktionismen erbjuder en uppsättning idéer och riktlinjer för studiet av mänskligt liv - som det faktiskt ser ut, där det levs, för dem som lever detta liv. I detta ligger ett avvisande av försök att tvinga på verkligheten färdiga, teoretiska förklaringsmodeller som konstrueras vid skrivbordet (ibid s59-60).

Stefan Moréns teori om förändringsarbetets villkor

I boken *Förändrings gestalt – om villkoren för mänskligt bistånd* (Morén, 1996) presenterar Morén två komplementära modeller för socialt arbete som grundas i två skilda synsätt gällande villkoren för förändring av mänskliga livssituationer. Den ena delen, den som Morén kallar *livsanpassning* handlar om enkla stödinsatser, till exempel ekonomiskt bistånd, rådgivning mm - som är begränsad i tid och det ställs inga speciella krav på att den biståndssökande ska ändra livsföringen. Dessa insatser handlar om en anpassning mellan livssituation och yttre sociala villkor (ibid, s10). Det utmärkande för denna modell är det problemfokuserade tankesättet. Här finns föreställningen att mänsklig förändring kan planeras och styras. Socialarbetaren identifierar ett problem och sätter in en lämplig åtgärd. Problemlösningstänkande innebär att man arbetar efter en metod: problem – utredning – bedömning – åtgärder – resultat. I modellen ses människan som ett objekt och här får den personliga relationen mellan socialarbetaren och den biståndssökande en underordnad betydelse i förändringsarbetet (ibid, s36-37). Men socialarbetare möter också människor i

betydligt svårare livssituationer och insatserna för dessa personer handlar om att socialsekreteraren har till uppgift att medverka till *omgestaltning* av den biståndssökandes livssituation (ibid s10).

Morén menar att den första modellen inte är tillräcklig för en *omgestaltning* av en människas liv – utan att det då krävs andra arbetssätt. I en situation då en socialarbetare möter en biståndssökande som man ska erbjuda en omgestaltning av livet kanske inte ens klienten och socialarbetaren vet vad som är problemet. Då blir socialarbetarens uppgift att erbjuda en relation där man tillsammans kan gå vidare. När den biståndssökandes livssituation är synliggjord och nya tolkningsmöjligheter har visats så är själva biståndsinsatsen över. I modellen för omgestaltning är förändringen inte rationell och planerbar. Socialt arbete innebär ett erbjudande om närvaro, utmaning och alternativa tolkningsmöjligheter, det som Morén kallar för *mänskligt bistånd* (ibid s 37 ff).

5. Resultat och analys

I följande del har jag valt att redogöra för den information som jag fått genom de intervjuer uppsatsen vilar på. Information har jag valt att presentera i fyra övergripande områdena som jag anser gå i linje med uppsatsen syfte. De fyra delarna är: 1. Val av yrke. 2. Arbetsituation. 3. Arbetsmetod. 4. Placeringar och sammanbrott. Efter varje område följer en analys del som är knuten till området men som utgår från de teoretiska utgångspunkterna för uppsatsen.

Val av yrke

Det finns naturligtvis flera olika anledningar varför man blir socialsekreterare vilket respondenterna också gav uttryck för i intervjuerna. Någon uttryckte rent praktiska skäl till exempel att man ville läsa vidare efter gymnasiet och att socionomutbildningen verkade vara en intressant utbildning eller att omständigheterna gjorde att man behövde ett arbete och inom socialtjänsten kunde man få det. En respondent gav mer uttryck för att valet av yrket uppfattades snarast som ett kall:

Just det här med barnen.. kämpade jag hårt med. I mina andra yrken kände jag att jag inte hade en chans att hjälpa barn - för då kunde jag bara ge dom stöd för stunden. Men som utredare har jag helt andra möjligheter. Här har jag ansvar och det är en mycket stark drivkraft.

Alla respondenter tycker att arbetet inom IOF-omsorgen var mycket givande och utvecklande. Även om arbetet innebär tunga ”problemområden” uttryckte alla att dom upplevde arbetet som positivt:

Trots alla problem man hör om så tycker jag detta jobb är positivt. Jag tycker om människor, jobba med händerna och jobba på golvet. För du som socialsekreterare är så viktigt i det här jobbet. I första mötet med klienten så är intrycket dom får av dig avgörande för hur processen ska gå.. det handlar om kontakten, kommunikationen, tillgängligheten och det du utstrålar. Jag vet faktiskt inte vilket jobb som jag skulle tycka var mer intressant. Du skriver, sitter i domstolar, påverkar jobbet, möter människor

Analys kopplat till - Val av yrke

Morén (1996) betonar rollernas betydelse i det sociala arbetet. I modellen *livsanpassning* är det legitimt att stanna kvar i sina roller – den biståndssökande och tjänstemannen. I den andra modellen *omgestaltning* menar Morén att man måste stiga ur sina roller och mötas som människor. Att mötas som människor utgör grundvillkoren för det mänskliga biståndet. Då man stiger ut sina roller förändras gränserna och det kan enligt Morén uppstå två fenomen: 1. *Det som händer den andra händer också mig.* 2. *Man upptäcker sig själv i den andra.* För socialsekreterare skulle fenomen två innebära att man i sin yrkesroll kan identifiera sig själv

med den biståndssökande (ibid s 35 ff). I intervjuerna gav respondenterna i olika mening uttryck för det som Stefan Morén kallar *man upptäcker sig själv i andra*.

Jag tror man har någon gen i att man vill vara duktig och att man vill hjälpa till. Men kanske är man lite äventyrslysten med. Jag tror att det är något där som driver en och ibland undrar jag om det finns några hemliga sidor som man har inom sig... att något finns i det här att rota i det som är jobbigt och eländigt.. ibland har jag undrat så.

En annan respondent menade:

Jag brukar säga till mina klienter att tro inte att vi som sitter här är några slags övermänniskor.. det finns anledningar till att man väljer detta yrket.. det tror jag absolut... och det är definitivt inte lönen.

I ovannämnda citat anser jag att respondenterna visar att gränsen mellan tjänstemannen och den biståndssökande ibland är diffus och svårhanterlig. Vandrigen mellan yrkesrollen och självidentifieringen i den biståndssökande *kan* skapa spänningar i mötet med klienten. Klientens levnadssätt öppnar en värld som ytligt sätt inte är tjänstemannens men som öppnar "dolda" sidor och aktualiserar "förbjudna" impulser. Morén (1996) menar att mötet kan innebära en utmaning av tjänstemannens egen världsbild, lever i en inskränkt småborgerlighet, eller i en destruktiv normalitet. Morén menar att det finns en enorm styrka och sprängkraft i det psykosociala förhållningssättet (ibid s 35 ff).

Arbetsituation

De flesta respondenterna menade att det just nu kändes som om det var mycket att göra. Respondenterna menade också att den höga arbetsbelastningen gick i perioder och det ibland var mindre att göra men att det senaste året har varit mer än vanligt och att dom lugna perioderna uteblivit. En av respondenterna menade att det just nu överlag var högt tryck men att de problemområden som hade ökat var anmälningar av barn som blir misshandlade och missbruksutredningar.

Fast vi är en relativt liten stadsdel så har vi fullt upp. Jag upplever att vi har väldigt mycket att göra. Vi ska täcka upp LVU, omhändertagande, placeringar, omprövningar mm. Den största delen av mitt arbete handlar om anmälningar och ansökningar om barn som far illa. Placeringar är en bråkdel av det jobbet men när det väl kommer in och jag måste skriva en LVU eller nått annat så läggs allt annat åt sidan. Sådana ärenden prioriterar sig själva.

En respondent menade att det just nu var lagom med ärenden och ärenden med lagom svårighetsgrad medan en annan menade att det just nu var mycket att göra. Tre av respondenterna uttryckte att det tillkommit nya arbetsuppgifter som inte fanns förut, t ex ensamma flyktingbarn som anländer och Malmös bostadsbrist. Fyra av respondenterna beskrev på olika sätt hur arbetet idag skilde sig från förr. Skillnaderna respondenterna påvisade fanns i organisationsstrukturen, metoder och teorier man idag använde. Alla respondenterna menade att man idag kräver mer

av socialsekreteraren och att det blivit tyngre och svårare. Någon respondent menade att utredningsarbetet idag är bättre för klienterna och dess anhöriga men besvärligare för de som handlägger på grund av att utredningarna idag måste vara så omfattande. En annan respondent menade:

Mitt jobb idag har blivit mer slit. Det är väldigt svårt att få igenom en placering nu förtiden för det behövs så mycket för att en klient ska kunna bli placerad. Placeringar ska vara väldigt väldigt välgrundade och bara i det fall man inte tror att man kan göra någonting annat.

De flesta respondenter gav uttryck för att det idag krävs mycket arbetstid för administration då man ska ta upp anmälningar, utredningar, skriva beslut och det ska gå snabbt mm – att detta blivit en börda för socialsekreteraren i deras yrkesutövning.

Vad det gäller personalomsättningen uppgav de flesta respondenterna att det inte var hög personalomsättning vid deras socialbyrå. Tre av respondenterna menade att man dock kunde se det höga trycket på personalen i form av sjukskrivningar. Två socialsekreterare menade att sjukskrivningarna var omfattande och ett mått på den höga arbetsbelastningen.

Jag var borta från tjänsten ett år i början av 2000-talet och när jag kom tillbaka hade rätt många bytts ut. Och nu när jag tänker på vilka som var här för ett år sedan är det rätt många som inte är kvar. En del har gått hem för att föda barn men jag tror också att rätt många har bytt jobb faktiskt.

De flesta respondenter uppgav att den höga arbetsbelastningen kunde påverka deras yrkesutövning negativt och att det var viktigt att man lärde sig hantera belastningen. Respondenterna lyfte fram olika sätt att hantera den höga arbetsbelastningen, till exempel ville någon ha tid att ta det lugnt på jobbet, någon ville ha input utifrån, någon ville ha tid att fundera själv mm. Alla respondenterna menade att det var oerhört viktigt att ta sig tid för att reflektera över sitt arbete och arbetsmetoderna. Vad det gäller tid för reflektion menade en respondent att det inte fanns någon tid alls på arbetet för. Två respondenter uppgav att tiden för reflektion inte var tillräcklig och två av respondenterna uppgav att dom tyckte att tiden fanns. En respondent menade:

Tid för reflektion tycker jag att det finns. Man går tillbaka och man tittar. Jag tycker det ger sig själv lite i och med att vi har möjlighet att ta det lugnt emellanåt. Då kan man rensa ut sitt aktskåp. Man går ut och hänger in sina akter i arkivet. Det innebär att man tittar igenom akterna och vad man har gjort. Det blir så att man skapar den tiden lite själv. Jag tycker absolut att man tar lärdom av sina gamla ärenden. Man har ju några ärenden som blivit ett slags facit för en.. som man sen använder när man får ett liknande ärende. Sen modifieras alltid ärenden efter hand så att säga.

Vad det gäller forskningen på området *sammanbrott* förvånades någon över att det var så stor andel av de beviljade insatserna som avbröts i förtid. En respondent menade:

Jag blir nog lite förvånad att det är så mycket som 30-40 procent av alla placeringar som avbryts i förtid. Du tror inte att det kan vara så att från början har behandlingstiden varit för kort? Då måste det vara så att dom inte blivit rehabiliterade. Förr kunde det ju vara så att man blev placerad mycket mycket länge. Nu ska det vara en behandlingstid men inte längre än ett år och då kanske det räcker för att rehabilitera?

En respondent förvånades inte över de höga sammanbrotsiffrorna i forskningen.

Det förvånar mig inte att forskningen visar på ett så stort antal sammanbrott. Men här kan ju inte institutionerna komma undan heller. Jag som socialsekreterare måste ju följa upphandlingsavtal mm innan jag placerar någon - men samtidigt kan inte jag alltid kolla institutionen om dom säger att dom jobbar efter den och den metoden.

En av respondenterna kände till forskningen på området men förklarade att dom inte hade mycket sammanbrott vid deras socialbyrå, varken vid familjehem eller på institution. Respondenten menade att förklaringen kunde ligga i vilka ärenden dom har, vilka klienter men även hur dom arbetar. En respondent menade:

När jag tänker på forskningen om omplaceringar så tänker jag på vårdkedjan. Jag tänker inte att vi placerar om efter vartannat utan mer så att är man på institution så vill man att placeringstiden ska vara så kort som möjligt. Om allt verkar bra så kanske man gör en placering i ett familjehem sen när ungdomen är 17 år till exempel. Sköter den unge sig och allt annat funkar så kanske man kan ordna något slags ungdomsboende där man får en egen lägenhet. Fast då finns det ju lite personal som stöttar en. Sen kanske man inte behöver sätta in mer åtgärder så då har man ju gått igenom en vårdkedja.

Det fanns en vilja hos de flesta respondenterna att sätta sig in i mer forskning kring de arbetsområden de jobbar inom. Men den största faktorn som hindrade dom var att tiden inte fanns. En respondent menade:

Vi försöker ta del av den nya forskningen som kommer på olika områden. Vi försöker vara lite uppdaterade .. men ibland känns det rätt så mycket liksom .. att sitta och läsa igenom det och så där.. det ska man ju inte sticka under stol med. Och det är klart att viss forskning bekymrar oss t ex om sammanbrott, omplaceringar - för vi vill ju göra ett bra arbete här, det är därför vi valt det här yrket och känner man att kan göra förbättringar som fungerar resursmässigt så vill man naturligtvis göra det. Men jag skulle nog vilja hålla mig mer informerad på forskningsområden.

Analys knuten till – Arbetsituation

Många av respondenterna hänvisade till mycket att göra, tidsbrist, många ärenden mm – för att förklara att man inte kunde utföra det jobbet man egentligen ville göra – att hjälpa andra människor. En respondent menade att om det höga trycket alltid skulle vara så högt som det var nu skulle respondenten vara tvungen att säga upp sig eftersom respondenten då inte skulle stå ut i arbetssituationen. Enligt Morén (1996) förklaras socialarbetarens tillkortakommanden återkommande med hänvisning till tidsbristen. Han menar att socialvårdens påstådda resursbrist är en myt, en inbyggd blindhet inför den egna verksamheten. Argumentet innebär att man på grund av tidsbrist inte gör det man skulle vilja göra. Morén menar att det är

tvärtom – genom att inte göra det man skulle vilja göra så uppstår tidsbrist. Morén menar att det är socialarbetarens skyldighet att lägga ner den tid och det engagemang som krävs i det enskilda fallet. Mängdproblemen är primärt politikerns och administrativa cheferns bekymmer och han menar att socialarbetare låter sig luras att överta ett ansvar de primärt inte ska ta för att därigenom försumma det ansvar som inte är deras (ibid, s28).

Vad det gäller så kallade negativ personalomsättning, utbrändhet – menar de allra flesta respondenterna att detta förekommer och är ett inslag inom socialförvaltningen. Huruvida respondenterna tyckte att det var arbetsuppgifterna eller arbetsplatsens struktur är svårt att utläsa utifrån intervjuerna men jag tycker ändå att många av respondenterna upplever att kontakten med klienternas problemområde är en grund till utbrändhets problematik. En respondent menade:

Alla orkar inte med så många år som jag har gjort. De flesta går i väggen efter ett tag. Men här har vi faktiskt inte så mycket personalomsättning - men om man ser på sjukskrivningsfrekvensen så är den rätt hög – om det beror på att folk går in i väggen vet jag inte.

En annan respondent menade:

Vissa ärenden åter upp en liksom. Vissa föräldrar t ex är jätte duktiga på att lägga över mycket ansvar på en själv och deponera mycket av sin ångest på oss. De lägger över hela ansvaret för att lösa deras situation och ibland är det svårt att värja sig emot.. Situationer där man är lite mindre stressad så blir man bättre på att lägga tillbaka ansvaret på individen. Det är ju inte jag som ska lösa deras problem utan vi tillsammans och framförallt dom som måste lägga ner ett jättearbete på att lösa problem.

Morén (1996) menar att arbetet med att omgestalta människors liv ställer krav på den enskilda socialarbetaren. Men det ställer också krav på verksamheterna som organiserar detta arbete. Morén menar att utbrändhet inte beror på mängden av ingående kontakter med människor som befinner sig i svåra situationer, utan tvärtom på avsaknaden av sådana genuina kontakter. Att arbeta inom en verksamhet som har till uttalat syfte att organisera ett mänskligt biståndsarbete som baseras på nära, personliga och kontinuerliga relationer, men som i själva verket är organiserade så att dessa relationer blir distanserade, formella och manipulerande - det leder till utbrändhet (ibid, s13).

Arbetsmetod

IOF-omsorgerna var uppbyggda på olika sätt i de olika stadsdelarna och skillnaderna fanns både i strukturer och arbetsmetoder. Någon stadsdel hade delat in IOF-omsorgen i olika enheter där deras enhet, placeringar av barn och ungdomar, hette *övrigt bistånd*. I en annan

stadsdel var IOF-omsorgen indelat i *övrigt* bistånd men även den enheten var indelad i olika grupper med olika arbetsuppgifter. En respondent menade:

Det speciella med vår enhet är att vi kallar det *övrigt* bistånd. Det finns alltså en enhet som heter *ekonomiskt bistånd* och en enhet som heter *övrigt bistånd*. Men inom vår enhet där vi arbetar med att placera barn och ungdomar vid vårdmiljöer utanför det egna hemmet har vi inte tvång utan vi har en egen utredningsenhet som har hand om LVU och LVM. Men det är ju våra utredningar som går till den andra enheten om någon ska placeras med tvång.

De flesta stadsdelarna uppgav att man jobbade lösningsfokuserat medan en någon annan arbetade med andra teorier. En respondent menade:

Här jobbar vi rätt mycket med öppenvård och de arbetar ju ganska mycket lösningsfokuserat men i mitt arbete kommer jag kontakt med många olika metoder och teorier t ex lite lösningsfokuserat och sen psykodynamisk handledning osv.

En annan respondent menade:

Metoder kommer och går och man påverkas ju lite av dom. Men som person plockar man ju lite från olika metoder. Jag är ju ändå min egen person.

Alla stadsdelar uppgav att dom använde sig av ADAD¹, ASI² och BBIC³ – mer eller mindre i deras arbete. Anledningen att man arbetade med dessa metoder mer eller mindre var att respondenterna uppgav att metoderna inte var utarbetade för deras yrkesverksamhet. På grund av den höga arbetsbelastningen och de besvärliga ärendena hade två stadsdelar bestämt sig för att vara två stycken handläggare vid tunga ärenden. Detta för att man kan stödja varandra, bolla idéer och förslag och att man kompletterar varandras kunskap på ett bra sätt. De stadsdelarna menade att det fanns mycket att vinna på att vara två handläggare vid de svåra ärendena. Men de gav också uttryck för att förutom den stödjande delen var det också bra om någon annan var insatt i ärendena om någon t ex skulle bli sjuk.

I de besvärliga ärendena är vi alltid två för det har vi upptäckt är ovärderligt. Jag har jobbat själv förut och det kan jag säga att det är mycket bättre och jobba två. Det avlastar ens ångest så otroligt mycket. Tänk dig själv man sitter där själv och har 20-30 ärenden.. med barn som far illa, någon går inte till skolan, missbruk mm – det blir ju fullständigt olidligt om man är själv.

¹ ADAD betyder Adolescent Drug Abuse Diagnosis och har utvecklats i USA av två forskare, Friedman och Utada. ADAD är uppbyggt på intervjuer med ungdomarna vid inskrivning, utskrivning och efter behandling. Ungdomarna får genom intervjun en möjlighet att påverka vården genom att ge sin egen bild av sin situation och tala om vad de vill ha hjälp med. (www.SiS.se)

² ASI betyder Addiction Severity Index. ASI är en strukturerad intervjumetod för bedömning av alkohol- och narkotikarelaterade problem. Syftet med systemet skulle vara att underlätta bearbetningen av intervjumaterialet. www.datainspektionen.se

³ BBIC bygger på det engelska Integrated Children's System (ICS). På svenska betyder det Barnens Behov I Centrum. Systemet vilar på en gedigen teoretisk grund och utifrån denna har en serie formulär utvecklats som följer hela ärendegången i barnvårdsärenden www.sos.se

Två av respondenterna gav uttryck för att tiden för utredningar var en viktig faktor för att öka kvaliteten i socialtjänstens arbete. Respondenterna gav uttryck för att ju svårare ett ärende är desto mer tid måste man lägga ner på ärendet. Utredningen i sig är rehabiliterande – och detta kan man gå miste om man skyndar på en utredning. En respondent hävdade bestämt att man i deras stadsdel minskat antal placeringar i en vårdmiljö utanför hemmet just på grund av att de jobbar mycket intensivare och mer omfattande.

En respondent tycker att tiden för diskussion och reflektion tillsammans med kollegor och chefer gör att nya gångbara metoder växer fram. Vid deras stadsdel har man efter genomgång av arbetet bland annat bestämt att de personer som blir placerade ska per automatik få en kontaktperson. Denna insats är ett exempel på hur stadsdelen kan utveckla och öka kvaliteten i sitt arbete. Ett annat exempel var.

På den här enheten så har vi upptäckt att det är svårt att vara socialsekreterare och samtidigt vara det stöd för barnet som man vill och ska vara. Därför har vi bestämt att på varje ny barnutredning som nu sätts igång så ska en person från öppenvårdarna finnas med i utredningen som ett stöd för barnet just. Genom det så tror vi att man kan höja kvaliteten för det barnet - då denna har en egen resurs.

En respondent menade att det inte fanns tid för reflektion alls och ansvaret för att reflektera över sitt arbete lades helt och hållet på socialsekreteraren själv. Respondenten ansåg att denne var tvungen att reflektera under arbetets gång. En annan respondent menade att arbetet som socialsekreterare kunde bli ensamt:

Vi får så lite feedback i det här jobbet och det är det jag menar med att man är ensam. Man kan ju alltid gå in till kollegorna men det är alltid stora krav på det man gör för det finns inga felmarginaler och ändå gör vi fel hela tiden - alltifrån samtal med klienter till dokumentation.

En respondent upplevde att hon trots att enheten på arbetsplatsen var sammansvetsad men att detta inte upplevdes av andra vid arbetsplatsen:

Jag upplever oss som väl sammansvetsade här på enheten men sen blev jag förvånad när vi hade en planeringsdag för några veckor sedan - då det kom fram att de nya upplevde att de inte fick det råd och stöd som dom ville ha. Det var någon som sa att det var jobbigt, att hon bara satt på stolen i sitt rum, fick massor med arbetsuppgifter och telefonen ringde med detsamma på morgonen, man fick ingen introduktion och lugn och ro – det kan nog vara rätt tufft då.

Två av respondenterna upplevde att det fanns goda möjligheter till att reflektera över sitt arbete och sina arbetsinsatser vid stadsdelen. Man kunde använda sig av kollegor, möten och chefer då man ville fråga och ventilera något. Dessa två upplevde det inte som jobbigt utan att kollegorna inbjöd till det:

Här upplever jag att jag kan prata med kollegor. Sen har vi ärendediskussioner och möten en gång i veckan då vi kan ta upp saker som känns lite märkliga eller att man inte vet vad man ska göra. Förutom det har vi handledning en gång varannan vecka och där kan vi ta upp lite knivigare frågor. Det är jätteviktigt i det är jobbet att man inte bara kör sitt eget race och tror att man fixar det.

En annan respondent menade:

I början handlar det mycket om att fråga och fråga de som vet mer. Här har det aldrig varit någon som tyckt det var jobbigt. Man kan inte ha någon jättestor stolthet att man ska fixa skivan själv och jag har aldrig haft något problem med det utan det är bara att gå och fråga.

Alla respondenter förklarade att man var sämre på eller inte hade någon strategi för en egen uppföljning av ärenden vad det gäller barn och ungdomar. Någon respondent menade att intentionen var att man ska följa upp men att man har varit och även är slarvig med just uppföljningen av barn och ungdomsärenden:

Vad det gäller uppföljning så är vi nog lite sämre på det området. Näää det finns ingen systematisk utvärdering av barn och ungdomsärenden tror jag nog inte. Missbruksärenden är det annorlunda med för där har man ju ASI uppföljning efter ett halvår sk uppföljningsintervjuer. Det är ju bra att veta hur det har gått.. om dom återfallit i missbruk och hur det har gått.. men nä det finns inget likadant system för barn och ungdomar.

Analys knuten till - Arbetsmetod

Morén (1996) ger två synsätt på vad en organisation är för något. Det ena är ett administrativt regelsystem, en yttre ram och struktur, vilket ska styra och påverka medarbetarna i deras yrkesutövning. Den andra synen på organisation är att den kan förstås som den uppsättning av mellanmänniska samspel, kommunikation, som sammanhåller och vägleder en grupp människor inför en gemensam arbetsuppgift. Morén menar att det inte är den formella "organisationen" som möjliggör och anger villkoren för samspelet utan det är dessa samspel som *är* organisationen. Det vanligaste är att man förklarar organisationen med hjälp av en organisationstablå som illustrerar roller, positioner mm och detta innebär att organisationen uppfattas som ett administrativt styrsystem. Morén vill mer se att det är genom att förändra sitt sätt att arbeta och göra det man vill göra som man förändrar organisationen. Då kan man även säga att socialarbetarnas samspel med varandra är sin organisation och organisationen finns *i* verksamheter. Morén menar då att en omorganisation i det perspektivet inte blir ett administrativt problem utan en mänsklig förändringsprocess. Morén menar att det är en väsentlig skillnad om man först ändrar organisationen för att sedan kunna arbeta på ett annat sätt eller att man genom att arbeta på ett annat sätt förändrar organisationen. Den alternativa organisationssynen innebär att socialarbetaren hela tiden är med och återskapar villkoren för det egna arbetet. Man har alltid möjlighet att arbeta på ett annat sätt för att därigenom

förändra organisationen. Det är inte så att man blir hindrad att göra det man skulle vilja göra – utan man *låter* sig hindras (ibid s 50 f)

En respondent menade:

Vi vill ju försöka göra ett bra arbete här.. för det är ju därför vi valt detta yrke och så. Känner man att man kan göra förbättringar som fungerar resursmässigt så vill man naturligtvis gör det. Här tror vi att det kan höja kvaliteten för barnen och ungdomen.

En respondent menade:

Här jobbar vi lösningsfokuserat.. det är till och med så att vi anmodades eller ålades får man nog säga. Det blev ramaskri här på enheten för det var ingen som hade frågade oss vad vi tyckte. Utan så blev det bara.

Citaten ovanför är exempel på det som Stefan Morén menar att organisationstänkande förhindrar socialarbetarna att utföra det arbete dom vill göra.

Några respondenter redogjorde även för gamla och kommande omorganisationer och hur dessa påverkar dem i sin yrkesutövning. Morén (1996) menar att det sociala arbetets oförstående inför omgestaltningsaspekten dels blockerar en angelägen teoriutveckling men att det också får inverknings på verksamhetsnära plan. Socialförvaltningens organisatoriska kontext ifrågasätts och omorganisationer blir ett kontinuerligt inslag i verksamheten (ibid, 45 ff). I intervjuerna tog många respondenter upp omorganisationer av verksamheten på olika sätt, både vad det gäller struktur och val av metod och teorier arbetet skulle utgå ifrån. En respondent menade:

Jag har varit med i så många tidseror och sett utvecklingen. Det fanns tider då man skulle placera och såg det som lösningen. Idag satsar man istället på öppenvård.

En annan respondent menade:

Jag vet faktiskt inte hur man har tagit fram dessa metoder eller vem som har beslutat om att använda dem.

En annan respondent menade:

Jag uppfattar som man lurar oss. Det är ett enda stort tjafs med kompetens-utveckling. Hade jag haft mer tid så visst. Vi ska arbeta med det varje dag.. vi sitter i grupper, vi ska utveckla arbetet, vi måste tänka på barnen osv.. men det händer ju ingenting av det som det ska resultera i. Och sen frågar ingen mig om vad jag tycker är intressant utan jag blir beordrad att gå olika kurser och utbildningsdagar i kurser som jag inte har användning för.

Morén (1996) menar att när det gäller socialt arbete – i den meningen att insatserna avser medverka till förändringar av svåra livssituationer förhåller det sig radikalt annorlunda. Denna typ av arbete kan inte genomföras via ”administration och förvaltning”. Uppgiften kräver en

organisatorisk kontext som väsentligen skiljer sig i från ”den sociala förvaltningen” Resonemanget innebär att den aktuella utvecklingen inom socialtjänsten, förändringsförsöken genom återkommande omorganiseringar innebär en fälla. Den paradoxala situationen som uppstår beskriver Morén så här:

Omorganisationer är tillräckligt genomgripande för att skapa förvirring i de delverksamheter som redan tidigare fungerade väl, men de är långt ifrån tillräckligt omvälvande för att skapa de organisatoriska förutsättningar som omgestaltande insatser förutsätter (ibid s18).

I uppsatsen framkommer att många respondenter anser att omorganiseringarna är ett störande inslag i verksamheten som förvirrar istället för att skapa de resultat man vill ha.

Placeringar och sammanbrott

Ingen av respondenterna kunde ge en uppfattning om hur mycket av deras arbetstid som gick åt till placeringar i vårdmiljöer utanför hemmet. Några av respondenterna menade att det gick i perioder men generellt kan man säga att lite av deras arbetstid går åt till sådana arbetsuppgifter. Enligt respondenterna har detta att göra med att man idag undviker sådana placeringar.

Det var ju vanligare med institutionsplaceringar tidigare. Idag försöker vi undvika sådana placeringar. Forskning tyder på att institutionsvården inte riktigt är som den borde vara eller som vi tänker att den är. Vi har blivit matade i tre fyra år att det är en varningens finger kring institutionsplaceringar. Det är något man gör om man bara är absolut tvungen om det inte finns några alternativ.

Alla respondenter hänvisar till lagstiftningen som blivit restriktiv när man placerar barn och ungdomar i en vårdmiljö utanför hemmet. Regleringar i lagstiftningen innebär för den enskilde socialsekreteraren att man måste pröva andra insatser först och se placeringar som sista utväg.

Numera ska vi i största möjliga mån undvika att placera barn och ungdomar i vårdmiljö utanför hemmet. Det är kallt reglerat i lagstiftningen och det är ju den ramlag vi jobbar efter. Det innebär ju, och det säger ju domstolen också, att vi måste ha prövat andra insatser först. Säger en förälder att hon kan gå in på behandlingshem med sitt barn eller när den unge säger att hon/han kan lämna prov - ja då måste jag backa upp det.

De flesta respondenter menar att man har sammanbrott med i beräkningarna vid placeringar i vårdmiljöer utanför hemmet. Med i beräkningarna betyder inte att man tror att de ska hända utan att man har det i åtanke att det kan hända. Detta varierar också med vilken typ av placering det handlar om. Respondenterna menar att vid dom placeringar som är mest vanliga idag, sk frivilliga placeringar finns sammanbrottstanken alltid med i bakgrunden av den

anledningen att det är lätt för klienten och dess anhörig av att avbryta en sådan placering eftersom den bygger på samtycke:

Jag tror att man har med sammanbrotten i beräkningen när man arbetar med att placera barn och ungdomar i vårdmiljöer utanför hemmen. Det finns alltid i bakhuvudet så att säga både på institutioner och i familjehem. Sen är det kanske lite dubbelt man kanske skulle önska att man var lite mer fri i sitt tänkande. Men när det kommer till barn och familjehem så kanske man borde lyssna mer på barnet. Oftast är det inte barnet som säger så mycket utan dom kan ge hintar om att vissa saker inte står rätt till osv. Men man har inget konkret exempel på att nått inte är bra.. kanske skulle man lyssna mer och gå in och avbryta oftare men man blir ju också försiktigare med barn på gott och ont. Man tycker ju att familjehemmet har byggt upp en relation med barnet, kanske har barnet dåligt kontakt med de biologiska föräldrarna och man blir mer rädd att förorsaka ett uppbrott.. man tycker det är olämpligt och kanske väljer man som socialsekreterare att hålla kvar för länge vid något som kanske inte är så bra egentligen.. det är möjligt.

Alla respondenter förutom en berättade om sina egna erfarenheter kring sammanbrott vid placeringar som dom hade beviljat. Alla respondenter förklarade att de faktiska omständigheterna spelade in då man berördes av sammanbrott av beviljade insatser men alla menade att hur placeringen än hade avbrutits så var det tråkigt och att detta ställde till problem när det hände. En respondent menade:

Jag hade nyligen ett sammanbrott i ett familjehem där klienten helt plötsligt inte ville bo kvar. Med hjälp av sin mamma så flyttade hon hem igen. Det var en frivillig placering så i det fallet kunde man inte göra så mycket. Härifrån tyckte man kanske inte att det var det bästa som kunde hända för att nu känner vi att flickan bor i en osäker situation hemma. Visst mamman är ju fortfarande vårdnadshavare och får bestämma, men som handläggare känner jag att det kommer strula snart igen. Då när flickan kommer tillbaka till oss kommer hon inte att kunna flytta tillbaka till den familjen som hon bodde i förut utan får en helt ny placering. När det händer något sånt så får det ju en att börja tänka och det är klart att det blir problematik

Många menar på att i början av sin yrkeskarriär tog man sammanbrotten mer personligt än vad man gör efter att ha arbetat ett tag. En respondent menade:

I början finns det väl risken att man lägger mycket på att man såg sig själv så som väldigt viktig i arbetet. Nu vet man att det är så många olika aktörer. Men lite grann skuldbelägger man sig och tänker att jag kanske tänkte fel, eller det där hade jag inte alls räknat med och där måste jag ha missbedömt personen helt eller det där stället det kommit till. Men det är ingenting jag ligger sömnlös om nätterna och funderar över eller så. Emellanåt känner man sig väldigt befriad från skuld i det som hänt .. det är liksom ingenting jag kan styra över eller hade nån del i direkt eller visst jag hade kanske en liten del. Men det är alltid tråkigt när det händer. Oavsett vad som var orsaken så är det ju ingenting man tycker är roligt.. det tynger ner en och så.

En annan respondent menade:

Jag brukar inte ta det så hårt faktiskt. Jag tänker att jag har gjort vad jag kunnat enligt min övertygelse. Sen får man naturligtvis gå till botten med var det var som ledde till sammanbrottet. Man får analysera i efterhand vad som gick snett.

Alla respondenter förklarade att sammanbrott var ett problem men att det beror på faktiska omständigheter som gör hur mycket man som socialsekreterare tar åt sig. Man upplevde det jobbigt därför att man tillsammans med klienten lagt ner tid och kraft på att motivera till en placering, trots på placeringen och att det kommer att bli bra – och sen blir det inte alla gånger så bra som man tänkt. En respondent menade:

Hur du berörs beror nog på hur du är som socialsekreterare. När du väl startar ett ärenden så kan det ju sluta hur som helst. Men jag har alltid hävdad att det känns som ett nederlag när det händer

Analys kopplat till – Placeringar och sammanbrott

I inledningen av resultat- och analysdelen redogjorde jag för vad Morén (1996) menar händer när man lämnar sina roller och möts människor emellan. Han menade bland annat att 1. Det som händer den andre händer också mig. 2. Man upptäcker sig själv i den andre. Här menar Morén att ett misslyckande inte kan kopplas till rollens eller regelsystemens begränsningar och bokföras i ett statistiskt kvantum. När man misslyckas i ett sådant arbete blir den biståndssökandes smärta också socialarbetarens smärta. (ibid, 34). Jag tycker att de flesta respondenter gav uttryck för detta i intervjuerna på olika sätt.

Beror på hur du är som socialsekreterare. När du väl startar ett ärende så kan det ju sluta hur som helst. Men jag har alltid hävdad att det känns som ett nederlag. Sen kan man ju alltid förklara varför och så.

En annan respondent menade:

Ibland känner man så att man får mycket skit. Man har svårt att sova på nätterna och man tänker på ärendena på helgerna. Ärenden som pressar en, folk ligger på och stressar och pressar. Det går ut över ens privatliv och det tycker jag inte om. Då kan jag tänka ibland att det skulle vara skönt att ha ett vanligt jobb .. där man inte behöver tänka på att ens beslut påverkar andra människors liv.

Ett par respondenter uttrycker att man kan må dåligt i sitt arbete som socialsekreterare. Några menar att klienterna kan vara bra på att lägga över sin ångest socialsekreteraren och att detta fenomen gör att vissa ärenden ”äter upp en”. Klienterna lägger över för mycket ansvar på den enskilde socialsekreteraren på att lösa dennes problem. I de allra flesta fallen går det som socialsekreterare att lägga tillbaka ansvaret på klienten och att jobba tillsammans med denna för att lösa ett problem. Men är man i en stressad situation eller har man byggt upp en längre relation med klienten så blir detta svårare och då kryper ärendena in på en. Många respondenter upplever att arbetet ibland kan vara mycket komplicerat. En respondent menade:

Man lider med klienten och det är ju jobbigt. För det är ju också mitt jobb för när jag har föreslagit nått eller jobbat fram nått tillsammans med klienten och min kollega så hoppas jag att det ska bli bra. När man var väldigt ny tänker man på vad jag har gjort för fel men sen när man är mer garvad så tänker man att det är vissa omständigheter och det gör att man inte lägger hela skulden på sig själv. Men det är ju ändå alltid jobbigt.

En annan respondent menade:

Men ibland kryper det in under en..oftast känner man med människor.. och människor man jobbat med under en längre tid känner man bättre och då är det mycket svårare att värja sig.. så det är komplicerat.. det är det verkligen.. det kan vara mycket komplicerat..

Morén (1996) menar att socialt arbete – i betydelse mänskligt bistånd – innebär en övergång mellan anpassning och omgestaltning, att finnas till och att utmana, att bli avvisad men stå kvar. Insatserna balanserar mellan två risktaganden: att tränga sig på och att kränka när man borde låta vara eller att överge när man borde stå kvar. Att stå kvar och erbjuda mänskligt bistånd, utan att kränka och utan att tränga sig på, menar Morén är en central aspekt av socialt arbete. Att bedöma, stå ut och behärska denna balansgång är socialarbetarens viktigaste kompetens. Morén menar att etablering av en personlig relation är nödvändig för att man överhuvudtaget ska kunna komma fram till *om* det föreligger en social utsatthet och *om* den biståndssökande människan är beredd att anta erbjudandet om en förändring av sin livssituation. I den inledande fasen av relationens etablerade ställs mycket stora krav på socialarbetaren (ibid 38 ff).

Jag tycker om att jobba på golvet för du är så viktig i det här jobbet. I samma stund som du träffar en familj handlar det om det intrycket dom får av dig.. och det är egentligen det avgörande för hur processen ska gå. /---/ just det här med kontakten, kommunikationen, tillgängligheten och det du utstrålar är så oerhört viktigt.

Morén (1996) lyfter fram olika aspekter som är viktiga då en kontakt utvecklas. Han menar att under inledande fasen ställs det stora krav på tjänstemannen stå kvar med sitt erbjudande om mänskligt bistånd – även då man kan bli avvisad. Omgestaltning väcker ångest och motstånd hos klienten – och det blir det ännu viktigare att stå kvar med det som Morén kallar *det hotfulla erbjudandet*. Den personliga relationen mellan socialarbetaren och klienten blir viktig och avgörande, när både tjänstemannen och klienten ska manövrera sig i gränslandet: när biståndet går från anpassning till omgestaltning. Relationen måste vara stark nog att bära den nödvändiga utmaningen. Morén menar även att då en process går över ifrån *anpassning* till *omgestaltning* kvalificeras relationen ytterligare. Biståndet växer fram ur en levande relation vilket ställer stora krav på den personliga relationen. Förändringsmöjligheten växer fram ur genomskådandet av den sociala utsattheten denna process är hänger på den personlig relation håller för utmaning av destruktiva livshållningar (ibid 33).

6. Slutdiskussion

Min ambition med uppsatsen var att undersöka och redogöra för hur socialsekreterare i Malmö påverkas av att beviljade insatser för barn och ungdomar avbryts i förtid. Jag har via kvalitativa intervjuer tagit del av mycket intressanta åsikter och tankar om så kallade sammanbrott. I slutdiskussionen vill jag belysa några intressanta områden som kommit upp i uppsatsarbetet.

Forskningen på området institutionsplaceringar av barn och ungdomar har under de senaste åren fått stor genomslagskraft inom den svenska socialtjänsten. Detta märktes vid intervjuerna då *alla* respondenter menade att man idag *inte* placerar barn och ungdomar i lika stor utsträckning i vårdmiljöer utanför det egna hemmet som man gjorde förut. Samtliga respondenter menade att anledningarna till detta bland annat var forskning på institutionsplaceringar som under lång tid pekat på brister. Idag märks forskningens genomslagskraft ute bland socialsekreterarna vilket har lett till enorma förändringar. Jag skulle vilja gå så långt att påstå att förändringen i synen på institutioner och förändringen i den traditionella tanken om att placeringar är ett problemlösande verktyg snarast kan liknas vid ett paradigmskifte inom socialt arbete. På så sätt har forskningen lett utvecklingen framåt till nya arbetsmetoder och nya tankebanor för socialtjänsten när det gäller insatser för barn och ungdomar. Idag pratar man om vikten av att låta barnet bo kvar hos föräldrarna, om en helhetssyn där problematiken och insatserna koncentrerar sig på familjen istället för det utagerande barnet. Idag är det öppenvårdsinsatser man beviljar till utagerande barn.

Den svenska forskningen visar på höga sammanbrottsiffror. Efter att ha satt mig in i forskningen och intervjuat respondenterna är min bild att forskningen ibland blir missvisande bla utifrån tre aspekter: 1. Det finns ingen placering i en vårdmiljö utanför det egna hemmet som med 100 procent säkerhet kan undvika sammanbrott. Det kan alltid uppstå situationer som gör att en beviljad insats avbryts i förtid. Enligt min mening verkar forskningen ibland utgå ifrån att alla placeringar är 100 procent säkra. Detta ger inte en rättvis bild av vad en placering innebär och att det är människor som drabbas. 2. *Alla* sammanbrott är inte dåliga utan i vissa lägen kan det faktiskt finnas bra skäl till att en placering avbryts. En dålig behandlingsmiljö eller andra komplikationer gör att det ibland är nödvändigt att gå in och avbryta, såväl från socialtjänstens som ifrån vårdmiljöns sida men även klienten måste kunna ha rätt att avbryta en dålig placering utan att det för den skull måste ses som ett *negativt* sammanbrott. 3. Detta handlar om en vårdkedja. Enligt min mening är detta den stora bristen i sammanbrottsforskning. Som flera av respondenterna framhöll så byter klienten vårdmiljöer under en behandlingsperiod på kanske 1-2 år. Detta handlar inte om negativa sammanbrott

utan om en vårdkedja som en klient går igenom. Från att ha suttit på en sluten institution/behandlingshem kanske man skrivs ut till ett HVB-hem. Därefter kanske man blir beviljad en lägenhet, där man kan förbereda sig för ett helt eget boende. Klienten kommer under behandlingstiden gå igenom 3-4 stycken av socialtjänsten beviljade insatser som byts ut och som till slut leder till ett liv i frihet. Denna vårdkedja är nödvändig men den berörs inte nämnvärt i sammanbrottsforskningen, utan tvärtom nämns ofta att en klient byter vårdmiljöer ofta.

Respondenterna förvånades generellt över de höga sammanbrottsiffrorna i forskningen. Detta kan ha att göra med olika orsaker, till exempel att det inte förekommer så mycket sammanbrott i och med att man inte placerar barn vid vårdmiljöer utanför det egna hemmet i lika stor utsträckning. Några av respondenterna kom från en relativt liten stadsdel där förekomsten av sådana placeringar/sammanbrott var liten. Man har utarbetat metoder längs utredningsprocessen som minskar risken för sammanbrott mm. Samtidigt menade respondenterna att vid de placeringar som är mest vanliga idag, så kallade frivilliga placeringar (samtyckesplaceringar), är risken för sammanbrott stor, då samtycket lätt kan brytas. Den svenska sammanbrottsforskningen visar också att sammanbrott är vanliga i så kallade frivilliga placeringar. En del av respondenterna menade att man alltid har ett sammanbrott med i planeringen av frivilliga placeringar, även om intentionen är att man ska sitta behandlingstiden ut. Respondenterna tyckte att samtyckesidén var bra, men uttryckte också att det komplicerar socialsekreterarens arbete eftersom samtycket lätt kan brytas och man då får ”börja om”. Finns det då en risk att socialtjänsten byter ut en behandlingsmodell som inte fungerar (institutionsplaceringar) med en annan (frivilliga placeringar) som inte heller den skapar förutsättningar för behandling. Återkommande i den här diskussionen blir då hur socialtjänstens insatser ska leva upp till den kvalitet som krävs enligt Socialtjänstlagen kap 3 §3 (Bergstrand, 2006). Den Handlar det om ett helt annat tänk för socialtjänstens olika arbetsuppgifter eller om att man mycket mer ska lyfta fram krav på organisationen som socialsekreterare verkar inom - för att verkligen höja kvaliteten till den nivån som krävs enligt lagen?

Utifrån intervjuerna var det svårt att få en uppfattning om hur mycket av arbetstiden som går åt till placeringar i vårdmiljöer utanför det egna hemmet. Vissa respondenter menade att arbetstiden för sådana uppgifter var oerhört liten i förhållande till deras totala arbetstid, medan någon menade att under en 2-3 veckors period var det väldigt intensivt arbete. Generellt kan man dock säga att respondenterna uttryckte att väldigt lite av deras arbetsinsats gällde sådana placeringar. I sammanställningen av intervjuerna fick jag uppfattningen att avgränsningen är

svår att göra eftersom av att arbetsuppgiften ligger i de andra arbetsuppgifterna och då blir den faktiska arbetsinsatsen svår att uppskatta. Kanske skulle jag också ha kunnat belysa frågan tydligare och på ett annat sätt för att få en mer klar tidsuppfattning.

Respondenterna menade tydligt att man berörs då insatser avbryts i förtid, att man stundtals mår dåligt och det finns en risk att man som socialsekreterare ser det som ett personligt misslyckande. Denna uppsats omfång kan inte visa hur stark denna påverkan är. Men detta är helt klart ett forskningsområde som vore intressant att utveckla. Det finns förvånansvärt lite konsekvensforskning av sammanbrott, utifrån socialsekreterares perspektiv, både i Sverige och internationellt.

Det finns brister inom socialtjänsten, vilket också framkom i intervjuerna. Respondenterna känner sig ibland överkörda av intressen från högre ort när det gäller val och byten av arbetsmetoder. Man känner sig bakbunden av t ex ekonomiska intressen vid val av insatser, man upplever byten av organisationsstrukturer som förvirrande, man får inte stöd för att leva upp till de kvalitetsprinciper som är satta för verksamheten. En del menar att tid för reflektion om arbetsinsatser och metoder är obefintlig mm. Dessa och andra brister framkom ur intervjuerna. Enligt min mening gör bristerna att intentionen att kvalitetssäkra socialtjänstens insatser skadas. Jag vill här passa på att poängtera att bristerna i verksamheten INTE först och främst ligger hos respondenternas yrkesutövning utan inom organisationsstrukturen. Respondenterna gör alla ett utomordentligt bra arbete, enligt min mening. Verksamheten förbättras stegvis, vilket respondenterna också framhöll, men det upplevs av de flesta respondenterna som att utvecklingen går långsamt. En av de största bristerna som påtalades av alla respondenter var en brist i uppföljning av verksamheten och framförallt uppföljning av beviljade insatser vad gäller barn och ungdomar. Alla respondenter önskade att införa ett sådant uppföljningssystem och alla respondenter menade att detta skulle bidra till att kvalitetssäkra och utveckla insatserna för barn och ungdomar.

Jag anser att syftet med uppsatsen har uppfyllts på ett relevant sätt. Under arbetets gång har det uppstått många frågor och intressanta diskussioner. Jag menar att det finns mycket att utveckla och fördjupa sig i när det gäller konsekvensforskning av sammanbrott. På grund av arbetets omfattning får jag tyvärr lämna därhän. Min förhoppning är att uppsatsen varit intresseväckande och leder till diskussion samt vidare studier kring ämnet.

7. Källförteckning

Andreassen, Tore, (1996) *Institutionsbehandling av ungdomar: vad säger forskningen?* ; [översättning från norskan: Harald Nordli] Stockholm : Gothia : Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS) : Statens institutionsstyr. (SiS), 2003

Bergstrand, Bengt Olof (2006) *Den nya socialtjänstlagen / [Ny utg.], med lagtext och kommentarer avseende 2006* Höganäs : Kommunlitteratur, 2006

Datainspektionens hemsida www.datainspektionen.se 2006-12-26

Hughes, John A, Månsson, Sven-Axel *Kvalitativ sociologi* Lund : Studentlitteratur, 1988

Kvale, Steinar. *Den kvalitativa forskningsintervjun* ; översättning: Sven-Erik Torhell Lund : Studentlitteratur, 1997 ;

Levin, Claes *Ungdomar i tvångsvård: Råbyundersökning 94* /Stockholm : Statens institutionsstyrelse, 1997

Morén, Stefan. *Förändringens gestalt om villkoren för mänskligt bistånd*. Uppl. 1:2 Norstedts Juridik AB. Svensk tryck 1996

Rädda barnen, 2005. *Rakt från hjärta: tankar och idéer från barn och ungdomar placerade i samhällets vård*. 1. uppl. Stockholm

Socialstyrelsen, *Barn och unga – insatser år 2005*. En sammanställning ifrån Socialstyrelsen, 2006

Socialstyrelsen; *Jämförelsetal för socialtjänsten år 2005*. En sammanställning från socialtjänsten., 2006

Socialstyrelsen, SOS 1995:9 *Sammanbrott i familjhem* Stockholm: Socialstyrelsen 1995

Socialstyrelsen hemsida www.sos.se 2006-12-26

Statens institutionsstyrelses hemsida www.sis.se 2006-12-26

Starrin, B., Renck, B. (1996). *Den kvalitativa intervjun*. I: Svensson, PG., Starrin, B. (red.). *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Uppsala Nya Tidning (2006) "Utsatta barn omplaceras ofta" <http://www2.unt.se> 2006-11-14

Vinnerljung, bo, Sallnäs, Marie Kyhle Westermark, Pia *Sammanbrott vid tonårsplaceringar: om ungdomar i fosterhem och på institution: 2001*; en rapport från CUS / St Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS), Stockholm: Socialstyrelsen

Bilagor:

Bilaga 1. Intervjumall

Bilaga 1)

Intervjumallen innehåller 6 block. Beräknad tid 70-90 minuter

Namn:

Ålder:

Bakgrunds fakta

Vad har du för utbildning?

Hur kändes det att börja arbeta ...

Jobbar du i din yrkesutövning efter någon/några metoder - inriktningar?

Arbetsituation

Hur ser din arbetsituation ut?

Hur stor del av din arbetstid tar placeringsfrågorna vid institutioner, behandlingshem och fosterhemsplaceringar?

Sammanbrott

Vad händer vid ett sammanbrott?

Har man sammanbrott med i beräkningen vid en placering?

Hur pratar man om sammanbrott/omplaceringar vid din arbetsplats?

Hur påverkas socialsekreteraren av sammanbrott

Tror du att socialsekreterare upplever det som ett nederlag?

Får man något råd och stöd av kollegor/chefer?

Forskning

Är dessa siffror något som du känner igen från din yrkesutövning?

Vad känner du som socialsekreterare om resultaten av forskningen.

Uppföljning

Följer ni upp och utvärderar era insatser?

Vad tror du att socialtjänsten kan göra för att undvika sammanbrott och omplaceringar?

Är det något du vill lägga till i intervjun?

